

Conservatisme staat haaks op liberalisme

Bestaan er nog ideologische meningsverschillen? Sinds de val van de Berlijnse Muur lijken het liberalisme en de vrije markt definitief het pleit gewonnen te hebben. Intellectuelen zoals Francis Fukuyama spraken al onmiddellijk over het *Einde van de geschiedenis* en meteen het einde van de grote ideeënstrijd. Dat is niet gebeurd. Sinds de opkomst van de antiglobalisten en de aanslagen op de Verenigde Staten van 11 september 2001 staan de principes van de vrije markt en de democratie opnieuw onder druk.

De antiglobalisten bieden alsnog geen eenduidig antwoord. Dat mag de voorstanders van de vrije markt er niet van weerhouden om zelf de wereldsituatie te onderzoeken. Het verplicht liberalen juist om schijnbare evidenties opnieuw onder de loep te nemen, vooroordelen weg te nemen en de ongerijmdheden van hun tegenstanders bloot te leggen. De kernwaarden van het liberalisme, de individuele vrijheid en verantwoordelijkheid, worden door bijna iedereen erkend. De grote meerderheid van de mensen en hun politieke vertegenwoordigers willen daar niet aan raken. Ze beseffen wel dat inperking van dit vrijheidsprincipe in bepaalde gevallen noodzakelijk is voor een meer rechtvaardige wereld. Maar ook dat een teveel aan ingeperkte vrijheid vreselijke gevolgen kan hebben, zowel voor het individu als voor de samenleving zelf.

Tegenstanders noemen het liberalisme rechts. Dat is verkeerd. De breuklijn loopt vandaag niet langer tussen links en rechts. Is pleiten voor meer veiligheid, het verlagen van de fiscale druk, het afbouwen van kernenergie of de afschaffing van importbeperkingen voor producten uit de Derde Wereld nu links of rechts? Het zijn voorbijgestreefde begrippen die de ware schakeringen in het politieke landschap maskeren en simplificeren. De echte ideologische breuklijn van vandaag is die tussen vernieuwing en behoudsgezindheid. Tussen mensen en partijen die kiezen voor verandering en modernisering en zij die conservatief denken en handelen. Op deze breuklijn is het liberalisme een uitgesproken progressieve beweging die zich afzet tegen alle vormen van bekrompen conservatisme die in andere partijen en ideologieën zo sterk aanwezig zijn. In de eerste plaats bij extreme nationalist die hun etnische denkbeelden van een zuiver en eendrachtig volk willen opleggen aan de ganse bevolking. Waarbij elke inwoner geacht wordt zich in te zetten voor de eigen volksgemeenschap en weerstand te bieden tegen 'vreemde' invloeden. Behoudsgezindheid ook bij christen-democraten die hun morele denkbeelden superieur achten aan andere levensvisies. Zij springen nu op de populistische kar voor een terugkeer naar traditionele waarden en normen en verketteren het individualisme. Behoudsgezindheid komt ook voor bij traditionele socialistische politici met hun verstarde houding tegenover noodzakelijke maatschappelijke hervormingen en modernisering. Verworven rechten en groepsbelangen zijn voor hen belangrijker dan het algemeen belang.

Liberalen verzetten zich tegen onwetendheid, verstarring, bevoogding, paternalisme en verzuiling. Zij komen op voor vrijheid, openheid en creativiteit. Liberalen hebben vertrouwen in de

kracht van de mens om zaken ten goede te veranderen. Tradities kunnen belangrijk zijn, maar mogen geen rem betekenen op vooruitgang. In die zin zullen liberalen er alles aan doen om belemmeringen voor een spontane en vrije groei uit de weg te ruimen. Daarmee wordt ook duidelijk dat het liberalisme, net zoals de democratie, nooit definitief verworven zal zijn. Steeds opnieuw ontstaan er situaties die de vrijheid beperken en zullen mensen opstaan die ons denken en doen aan banden willen leggen. Een grote, open en vernieuwende liberale beweging is derhalve noodzakelijk. Een beweging die een positief antwoord biedt op de verzuiling en verstarring die symptomatisch zijn voor zoveel andere groepen en partijen. Behoudsgezinde partijen trachten de burgers angst in te boezemen en teren op gevoelens van onzekerheid die elke vooruitgang veroorzaakt. Het is aan de liberale beweging om uit te leggen dat de hervormingen en vernieuwingen die ze wil doorvoeren juist meer zekerheid, welvaart en sociale bescherming zullen bieden voor de toekomst.

Ook op mondiaal vlak moet het liberalisme de noodzakelijke veranderingsprocessen ondersteunen. Daarbij keert het zich zowel tegen het defaitisme van de antiglobalisten als tegen het egoïsme van de marktfundamentalisten. Veel van de antiglobalistische vragen en marktfundamentalistische ontsporingen kunnen binnen het democratisch en economisch liberalisme opgelost worden door onder andere de afschaffing van alle importbeperkingen voor producten uit de Derde Wereld, de afschaffing van concurrentievervalsende landbouwsubsidies, de kwijtschelding van de schulden aan de armste landen, de democratisering van de internationale instellingen.

Het menselijk liberalisme staat voor een vrije markt die werkt binnen een ethisch kader. Ook hier moet worden ingegaan tegen allerlei conservatieve krachten die groepsbelangen en extreem eigenbelang plaatsen boven het algemeen belang en de rechten van de mens. ♦

Dirk Verhofstadt, België

De echte breuklijn ligt tussen vernieuwing en behoudsgezindheid